

=====

प रि शि ष्ट
=====

=====

शिवाजी विद्यापीठ, काल्हापूर

एम्. फिल. संशोधन प्रकल्प

विषय : "माधवनगर कॉटन मिल्स लि. माधवनगर मधील कामगारांचे
सामाजिक आर्थिक सर्वेक्षण"

संशोधक मार्गदर्शक

डॉ. जे. एफ. पाटील

अभ्यासक

सौ. प्रभा कदम

मुलाखतीची तारीख :

-: विभाग पहिला :-

व्यक्तिगत माहिती

१. कामगाराचे नांव -

२. गांव -

तालुका -

जिल्हा -

३. वय -

अ) १८ वर्षांपेक्षा कमी

ब) १९ ते ३० वर्षे

क) ३१ ते ४५ वर्षे

ड) ४६ ते ६० वर्षे

इ) ६० वर्षांवरील

४. वैवाहिक दर्जा -

अ) अविवाहित

ब) विवाहित

क) घटस्फोटित

ड) विधुर

इ) विधवा

५. कुटुंबाची माहिती -

अ. नं.	नांव	वय	लिंग	शिक्षण	प्रमुखाशी नाते
--------	------	----	------	--------	----------------

१.

२.

३.

४.

५.

६. ज्ञात - पोटजात -

७. मातृभाषा - ( ) शिक्षण -

अ) अशिक्षित

ब) प्राथमिक

क) माध्यमिक

ड) महाविद्यालयीन

९. तांत्रिक शिक्षण कालावधी वर्षे - महिने -

१०. व्यवसाय -

अ) मुख्य व्यवसाय

ब) पूरक व्यवसाय

११. अ) काम करता त्या विभागाचे नांव -

ब) हुद्दा -

१२. कामाचे स्वरूप -

अ) कायम स्वस्थी

ब) हंगामी

१३. कामगाराचा प्रकार -

- अ) कुशल
- ब) अंशातः कुशल
- क) अकुशल

१४.१) वाहनाचा प्रकार -

- अ) पायी
- ब) सायकल स्वतःची / कारखान्याची
- क) बस
- ड) रेल्वे
- इ) मोटर सायकल स्वतःची / कारखान्याची
- ई) इतर

२) वाहतुकीसाठी काही भत्ता मालक देतात का ?

- अ) होय.
- ब) नाही.

देत असल्यास महिना किती ? रुपये -

- विभाग दुसरा -
=====

कौटुंबिक माहिती

कौटुंबिक पार्श्वभूमी -

१. तुमच्या वडिलांचा व्यवसाय कोणता होता ?

- अ) शेतकरी
- ब) शेतमजूर
- क) नोकरी
- ड) धंदा
- इ) इतर

२. कुटुंबातील मिळवत्या सदस्यांची संख्या -
 पुरुष -   स्त्रिया -   मुले (१८ वर्षाखालील)
 एकूण -
३. कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न -   रुपये
४. तुमच्या कुटुंबाचा प्रकार -
 अ) एकत्र कुटुंब
 ब) विभक्त कुटुंब
५. तुमच्यावर आधारित असलेल्यांची संख्या -
६. राहणीमानाचा दर्जा -
 अ) उच्च
 ब) मध्यम
 क) कनिष्ठ
७. राहत्या गावाचे नांव -
८. राहत्या गांवाची मालमत्ता
 अ) घर
 ब) शेती
 क) ओसाड (पडिक) जमीन
 ड) शेती आणि पडिक जमीन
 इ) इतर
९. तुम्ही राहत्या गांवी भेट देता का ?
 अ) होय
 ब) नाही.
१०. गांवी भेट देण्याचे कारण -
 अ) आईवडिलांना भेटण्यास
 ब) नातलागांना भेटण्यास
 क) मित्रांना भेटण्यास
 ड) गांवाच्या यात्रेसाठी
 इ) सणा व इतर कार्यक्रमांसाठी

११. (अ) कुटुंब नियोजन शास्त्रक्रिया केली आहे का ?
 अ) होय
 ब) नाही.
- १२ (ब) कुटुंब नियोजन शास्त्रक्रिया कोणी केली आहे ?
 अ) पुरुष
 ब) स्त्री
१२. तुमच्या कुटुंबाचे मुख्य प्रश्न कोणते ?
 अ)
 ब)
 क)

—: विभाग तिसरा :-
 =====

वेतन व इतर बाबी

१. कापड गिरणीतील आपला सेवाकाल -
२. आपले मासिक वेतन रुपये -
 अ) मूळ वेतन -
 ब) महागाई भत्ता -
 क) घरभाडे -
 ड) इतर -
३. तुम्हाला बोनस मिळतो का ?
 अ) होय
 ब) नाही
४. बोनस मिळत असल्यास किती ? रुपये -
५. (अ) जादा कामाचे पैसे तुम्हाला मिळतात का ?
 अ) होय
 ब) नाही.
- ५ (ब) जादा कामाचा वेतनदर किती ? रुपये -
६. वेतन कोणाच्या पध्दतीने मिळते ?

६. वेतन कोणात्या पध्दतीने मिळते ?

- अ) आठवडा
- ब) पंधरवडा
- क) मासिक

७. आपण रोजंदारीवर काम करित असल्यास सध्याचा वेतन दर किती आहे ?
रुपये -

८. इतर पूरक उत्पन्न -

अ.नं.	धंदा	वार्षिक उत्पन्न (रुपये)
१.	शोती	
२.	दुग्धशोती	
३.	कुक्कुटपालन	
४.	घरभाडे	
५.	व्यापार	
६.	शेतमजूरी	
७.	इतर	

एकूण ..

९. (अ) खर्चाचा विभाग -

अ.नं.	खर्चाचे घटक	मासिक खर्च (रुपये)
१.	अन्न	
२.	भाजी	
३.	जळणा (गॅस)	
४.	दुध	
५.	औषधे	

 अ. नं. खर्चाचे घटक मासिक खर्च (रुपये)
 -----

६. कपडे
  ७. घरभाडे
  ८. शिक्षा
  ९. करमणूक (आदरातिथ्य)
  १०. प्रवास
  ११. सण व इतर धार्मिक कार्यक्रम
  १२. कर्ज परत फेड
  १३. बचत
  १४. इतर
- एकूण (अ)

-----

९. (ब) सवयींवर होणारा खर्च -

अ. नं. सवयींचा खर्च मासिक (रुपये)
 -----

१. धूम्रपान
  २. लॉटरी
  ३. हॉटेलिंग
  ४. सिनेमा
  ५. मद्यपान
  ६. पान-तंबाखू
  ७. जुगार
  ८. इतर
- एकूण (ब)

-----

१०. एकूण मासिक खर्च ((अ + ब) - रुपये
११. तुम्हाला कर्ज घेण्याची आवश्यकता भासते का ?
 अ) होय
 ब) नाही
१२. कोणाच्या कारणांसाठी कर्ज घेता -
 अ)
 ब)
 क)
१३. कर्ज कोणाकडून घेता -
 १) सावकार
 २) पतपेढी
 ३) सहकारी सोसायटी
 ४) बँक
 ५) नातेवाईक
१४. आपण बचत करू शकता काय ?
 अ) होय
 ब) नाही.
१५. बचत करीत असल्यास -
 अ) नियमित
 ब) अनियमित
१६. बचतीचे स्वरूप -
 अ) भिशी
 ब) सहकारी बँकेत बचत खाते
 क) राष्ट्रीयकृत बँकेत बचत खाते
 ड) मुदत ठेव
 इ) सोने खरेदी
 ई) इतर

-: विभाग चार :-

व्यवसायिक माहिती
=====

(अ) कामगार भरती =

१. तुम्हाला या गिरणीत कोणत्या मागाने नोकरी मिळाली ?
 अ) जाहिरात
 ब) उद्योग विनिमय केंद्र
 क) कारखान्यातील मित्रमंडळी - नातेवाईक यांच्यामुळे
 ड) सुपरवायझर, जॉबर यांच्यामुळे
 इ) मालकास केलेल्या विनंती वरून
२. तुम्ही उद्योग विनिमय केंद्रात नांव नोंदविले आहे काय ?
 अ) होय
 ब) नाही.
३. तुमच्या नोकरीसाठी वशिला महत्त्वाचा आहे काय ?
 अ) आहे
 ब) नाही

(ब) सामाजिक संबंध आणि सुविधा

१. तुमच्या बरोबर काम करणा-या कामगारांशी तुमचे संबंध कसे आहेत ?
 अ) मित्रत्वाचे व सहायाचे
 ब) फक्त कामापुरते
२. तुम्ही इतर कामगारांना कारखान्याबाहेर आणि अडकणीच्या वेळी मदत करता काय ?
 अ) होय
 ब) नाही

३. तुमचे मालकांशी संबंध कसे आहेत ?
 अ) मित्रत्वाचे
 ब) फक्त कामापुरते
४. तुमची काम करण्याची जागा धुळ, उष्णता, प्रकाश, वायुवीजन या संदर्भात सोयीची आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही
 क) पुरेशा सुविधा उपलब्ध केल्या जात आहेत.
५. पिण्याच्या पाण्याची सोय आहे वा ?
 अ) आहे
 ब) नाही
६. कॅन्टीनची सोय आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही
७. विश्रांतीगृहाची सोय आहे का ?
 अ) आहे.
 ब) नाही
८. कारखान्यात स्वच्छतागृहाची पुरेशी सोय आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही
९. वैद्यकीय सुविधा लाभ मिळतो का ?
 अ) होय
 ब) नाही
१०. आठ तासांच्या पाटीत जेवणासाठी सुट्टी किती ?
११. गिरणीत कामाच्या पार्या किती ?

१२. कामाच्या पाळ्यांची वेळ -
 अ)
 ब)
 क)
१३. तुमची सधाची पाळी कोणती ?
१४. आपणास कोणती पाळी अधिक योग्य वाटते ?
 का ?
१५. रात्रपाळीस अधिक वेतन किंवा प्रेरणा वेतन असते का ?
 अ) होय
 ब) नाही.
१६. तुम्हाला कामगार विमा योजना लागू आहे का ?
 अ) होय
 ब) नाही
 असल्यास -
 अ) तुमचा हिस्सा - रुपये -
 ब) मालकाचा हिस्सा - रुपये -
१७. तुम्हास उपदान (ग्रॅज्युइटी) कायदा लागू झालेला आहे का ?
 अ) होय
 ब) नाही.
१८. बोनस कायदा लागू आहे का ?
 अ) होय
 ब) नाही
१९. तुम्हाला गेल्यावर्षी किती टक्के बोनस मिळाला ?
 .... टक्के रक्कम रुपये -
२०. बोनससाठी संप/टाळेबंदी झाली होती काय ?
 अ) होय
 ब) नाही

(क) कामगार संघटना -
उ

१. तुम्ही कामगार संघटनेचे सभासद आहात काय ?
 अ) आहे
 ब) नाही
  २. असल्यास संघटनेचे नांव -
  ३. संघटनेची वार्षिक वर्गणी -
  ४. तुम्ही संघटनेच्या सभेस हजर राहता काय ?
 अ) नाही
 ब) काही
 क) सर्व सभांना
  ५. संघटनेच्या कार्यात भाग घेण्याचे कारण -
 अ)
 ब)
  ६. संघटनेबद्दल तुमची काय तक्रार आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही.
- असल्यास कोणती -
७. संघटनेच्या नेतृत्वाबद्दल आपले काय मत आहे ?
  ८. कामगारांची आर्थिक व सामाजिक स्थिती सुधारण्यासाठी संघटनेने कोणता मार्ग अनुसरला पाहिजे
 अ) संघर्ष
 ब) लढाऊ
 क) निश्चित दृष्टीकोन ठेवून
 ड) मालकाशी वाटाघाटी करून

(ड) कामगार बांधिलकी -

१. तुमही सध्या कामाबद्दल कितपत समाधानी आहात ?
  - अ) पूर्ण समाधानी
  - ब) अंशातः समाधानी
  - क) असमाधानी
२. असमाधानी असल्यास त्याची कारणे -
  - अ)
  - ब)
  - क)
३. तुमच्या गिरणीत कोणत्या बाबींवर बढती मिळते ?
  - अ) सेवाजेठता
  - ब) उत्कृष्ट कार्यक्षमता
  - क) शिक्षण
  - ड) जातीय प्रभाव
  - इ) आर्थिक प्रभाव
  - ई) इतर

(इ) कामगार घरबांधणी आरोग्य व इतर -

१. तुम्ही कोणत्या प्रकारच्या घरात राहता.
  - अ) स्वतःच्या
  - ब) भाड्याच्या
  - क) मालकाने बांधून दिलेल्या
२. घरातील खोल्यांची संख्या -
३. तुमच्या घरात विजेचे दिवे आहेत का ?
  - अ) आहेत
  - ब) नाहीत

४. तुमच्या घरी पाण्यासाठी काय सोय आहे ?
५. शौचालय व स्नानगृहाची सोय आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही
६. तुमच्या व्यवसायातील प्रदुष्णामुळे एखादा कायमचा/ तात्पुरत्या स्वस्थाचा आजार झाला आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही
७. गिरणीतील आपला सेवाकाल
८. वेतन पुरेसे आहे का ?
 अ) आहे
 ब) नाही
९. वेतन किती असावे अशी आपली अपेक्षा आहे ?
१०. वेतन कसे ठरवावे याबद्दल आपली भूमिका काय आहे ?
 अ) मालकाने ठरवावे
 ब) सरकारने ठरवावे
 क) संघटनेने ठरवावे
 ड) सामुदायिक वाटाघाटीने ठरवावे
 ई) मध्यस्थ तज्ज्ञाद्वारे ठरवावे
११. कामगारांच्या कोणत्या समस्या तुम्हाला जास्त तीव्रतेने जाणवतात.
 १)
 २)
 ३)
 ४)
 ५)

.....

— संदर्भ ग्रंथांची सूची —
=====

- १) डॉ. प्रभाकर देशमुख - "श्रमाचे अर्थशास्त्र",
विद्या प्रकाशन, नागपूर.
- २) ना.शां. आंबर्डेकर - "भारतीय कामगार समस्या व कामगार
विधान", कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, ✓
विजयनगर, पुणे - ३०.
- ३) डॉ. जे.एफ. पाटील - "अर्थशास्त्रीय संशोधनाची तोंड ओळख",
डॉ. के.जी. पठाण - कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, विजयनगर,
प्रा. पी.जे. ताम्हणकर - पुणे - ३०.
- ४) कसंत कर्णिक - "कामगार संघ आणि औद्योगिक संबंध" ✓
कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे - ३०.
- ५) शारच्चंद्र गोखले - "कामगार कल्याण" ✓
श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.
- ६) श्री. आ. देशपांडे - "भारतीय नियोजन आणि आर्थिक विकास" ✓
विद्या प्रकाशन, नागपूर - २.
- ७) प्रा. दिनकर पांडे - "औद्योगिक अर्थशास्त्र", शारदा प्रकाशन,
"द्वारका", वजिराबाद, नांदेड.
- ८) कि.रा. छापखाने - "औद्योगिक धोरण आणि घडन" ✓
कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे - ३०.
- ९) प्रा. सु.ग. सहस्त्रबुध्दे - "भारतीय उद्योगाचे संघटन आणि वित्त" ✓
व्यवस्था", मंगेश प्रकाशन, नागपूर.

- 10) Giri, V. V. "Labour Problems in Indian Industry",
Asia Publishing House, Bombay.
- 11) Pant, S. C. "Indian Labour Problems", Chaitnya
Publishing House, Allahabad.
- 12) Singh, V. B. "Role of Labour in Economic Development",
Bombay Popular Prakashan.
- 13) Dr. Bhagoliwala
T. N. "Economic of Labour and Industrial
Relations", Sahitya Bhawan, Publishers,
Agra.
- 14) Mehrotra, S.N., "Labour Problems in India", S Chand
and Company Ltd., Ram Nagar, New Delhi.
- 15) Sexena R.C.,
Sexena, S.R. "Labour Problems and Social Welfare",
Prakashan Kendra, Railway Crossing,
Sitapur Road, Lucknow, 226 007.
- 16) Bhagoliwala,
T. N. "Economic of Labour and Social Welfare",
Sahitya Bhawan Publishers, Agra.
- 17) Ruddar Datt,
K.P.M.
Sundharam "Indian Economy", S Chand and Company
Ltd., Ram Nagar, New Delhi-110 005,
31st Revised Edition.
- 18) Kuchhal, S.C. "The Industrial Economy of India",
Chaityana Publishing House,
University Road, Allahabad.
- 19) Singh, Sadhu, "Industrial Economics", Himalaya
Publishing House, Bombay.

- 20) Raghu Raj Singh "Labour Problems", Ratan
Prakashan, Meerut.
- 21) Dr. Deepak Bhatnagar "Labour Welfare and Social
Security Legislation in India",
Deep and Deep Publications,
Rajouri Gardan, New Delhi.
- 22) Srivastava, J.P., "Labour Productivity Socio-
Economic Dimensions", Oxford
and IBH Publishing Company,
New Delhi, Bombay, Calcutta.
- 23) Directorate of Government Printing Stationery
and Publications, Maharashtra State, Maharashtra
State Gazetteer, Sangli District, 1969.

...